

Ett tillgängligt Sibbo 2017–2020

Tillgänglighet betjänar alla

Innehåll

FÖRORD

1. INLEDNING	1
2. VAD ÄR TILLGÄNGLIGHET	1
2.1. En tillgänglig verksamhetsmiljö	2
2.2. Funktionshinder	3
3. LAGSBESTÄMMELSER OM TILLGÄNGLIGHET	3
4. TILLGÄNGLIGHET I PLANLÄGGNING OCH BYGGNADSTILLSYN	5
5. TILLGÄNGLIGHET OCH SERVICEUTBUD I KOMMUNEN	6
6. VISION OCH MÅLSÄTTNINGAR	8
7. ÅTGÄRDER ATT ÖKA TILLGÄNGLIGHETEN	9
8. SAMMANDRAG	12

Bilagor

Bilaga 1: Utredningar om vilka kostnadseffekter tillgänglighetskravet har på byggande

Bilaga 2: Funktionshinder

Bilaga 3: Instruktioner och litteratur gällande tillgänglighet

Bilaga 4: Planeringsprinciper att befrämja tillgänglighet

Bilaga 5: Byggnadstillsynens direktiv och målsättningar

Bilaga 6: Webbplatsers tillgänglighet

FÖRORD

Ett av förslagen till åtgärder i Handikappolitiskt program för Sibbo kommun 2013–2016 var att kommunen skulle utarbeta ett tillgänglighetsprogram tillsammans med handikapprådet och äldrerådet. Programmet *Ett tillgängligt Sibbo 2017–2020* förmedlar en vision och målsättningar samt presenterar konkreta åtgärder hur tillgängligheten och åtkomligheten kunde förbättras.

Att beakta tillgänglighetsfrågor ökar attraktionskraften hos Sibbo som har som mål att växa och visar kommunens vilja att ta hand om sina invånare och önska nya invånare välkomna.

De värden – tjänstvillighet, öppenhet och uppfinningsrikedom – som styr den kommunala verksamheten bör komma till synes också genom att miljön och servicen görs mer tillgängliga.

Tillgänglighetsprogrammet syftar till att utveckla Sibbo. Tjänsterna skall produceras och anpassas att bli tillgängliga och miljön göras tillgänglig för alla invånare. Tillgänglighet i miljö och tjänster förutsätter samarbete aktörer emellan och planering som bygger på växelverkan och bereder också användargrupper möjlighet att delta. För att målet skall nås bör olika parter binda sig till att genomföra programmet. Tillgänglighet betjänar barnfamiljer, äldre, tillfälligt rörelsehindrade, handikappade, dem som bär på tunga bördor – oss alla.

Programmet *Ett tillgängligt Sibbo 2017–2020* har beretts av en arbetsgrupp som har verkat under åren 2015–2017. Under olika arbetsskeden har i arbetsgruppen deltagit:

Helena Räsänen, ordförande	Social- och hälsovårdsavdelningen, tjänster för äldre och handikappade
Nina Helenius	Social- och hälsovårdsavdelningen, fysioterapi
Jessica Lökfors	Social- och hälsovårdsavdelningen, handikappservice
Tuula Wackström	Social- och hälsovårdsavdelningen, hemvård och handikappservice
Johanna Horelli	Utvecklings- och planläggningscentralen, planläggning
Rita Lönnroth	Utvecklings- och planläggningscentralen, kommunplanering
Ulla-Maija Upola	Avdelningen för teknik och miljö, byggnadstillsyn
Annelie Åkerman-Anttila	Bildningsavdelningen, kultur- och fritidstjänster
Tuula Räikkönen	Handikapprådet
Pauli Heikkilä	Äldrerådet

1. INLEDNING

Sibbo är en kommun som uppvisar flyttningsvinst. Under de senaste fem åren har den årliga befolkningstillväxten varierat mellan 0,6–2,7 procent och utgjort i genomsnitt cirka 1,5 procent. Kommunen hade 19 922 invånare i slutet av år 2016.

Generalplan för Sibbo 2025 utgår ifrån en kraftig befolkningstillväxt. Enligt kommunstrategin är Sibbo en attraktiv kommun med dragningskraft som kan möta metropolområdets tillväxtutmaningar. Invånarna bor nära arbetsplatsen och naturen, vilket är okomplicerat och tryggt.

Frågor i anslutning till tillgänglighet och åtkomlighet kommer att få allt större betydelse under de kommande åren, när antalet äldre personer ökar. Enligt Statistikcentralens befolkningsprognos kommer antalet 75 år fyllda i Sibbo att stiga med 17 procent till utgången av år 2020. I slutet av år 2016 fanns 1 395 personer som fyllt 75 år, år 2020 uppskattas de vara 1 634. År 2015 fanns i Sibbo cirka 300 personer som erhöll handikappservice.

2. VAD ÄR TILLGÄNGLIGHET

Tillgänglighet innebär att alla medborgare kan delta smidigt i arbete, studier, fritidsverksamhet och kulturell verksamhet. Tillgänglighet betyder nåbara tjänster, användbar utrustning, klar information och möjlighet att delta i beslut som berör en själv.

Miljön skall planeras och byggas på sådant sätt att var och en oberoende av ålder, kön, hälsotillstånd samt social, psykisk och fysisk funktionsförmåga kan fungera i den och använda tjänster. Också tjänster skall produceras på ett tillgängligt sätt. Som bäst är tillgängligheten så gott som osynlig, men den föds inte av sig själv.

Tillgänglighet skall inte ses som en speciallösning utan som kommunens sätt att agera för att göra det lättare för alla kommunbor att röra sig, delta och verka. En tillgänglig bebyggd miljö och lättåtkomliga tjänster förbättrar var och ens livskvalitet och skapar speciellt för personer med olika former av funktionsnedsättning och äldre personer förutsättningar att leva självständigt.

Det är också samhällsekonomiskt lönsamt att satsa på tillgänglighet. Genom relativt enkla insatser och med små medel kan till exempel information, aktiviteter och fysisk miljö utformas så att alla personer med funktionsnedsättning kan vara delaktiga i samhället. Detta kan göra att invånarna mår bättre, kan utbilda sig och få ett arbete – vilket för sin del också har goda effekter på människornas hälsotillstånd. Ju bättre samhället anpassas så att alla kan ta del av det, desto mindre är behovet av individuella stödinsatser från kommunen och andra myndigheter.

Utöver kommunen och andra myndigheter är också företag och föreningar som erbjuder produkter och tjänster skyldiga enligt lag att göra skäliga anpassningar så att handikappade kan jämlikt med andra utträta ärenden, få utbildning, arbete och tillgång till vanliga produkter och tjänster och likaså kan utträta arbetsuppgifter och avancera i sin arbetskarriär.

2.1. En tillgänglig verksamhetsmiljö

En tillgänglig verksamhetsmiljö skiljer inte på människor på basen av deras funktionsförmåga. En tillgänglig miljö är viktig speciellt för personer med olika former av funktionsnedsättning och personer med barnvagn, cykel eller tunga bördor samt för äldre så att de kan verka på ett jämlikt sätt i vardagen.

En tillgänglig miljö gör det möjligt för många som i en dåligt fungerande miljö skulle vara beroende av andras hjälp att bo självständigt och utträta ärenden. Tillgängligheten hjälper också i hög grad alla andra, till exempel varutransporter, städning och fastighetsunderhåll underlättas. I en tillgänglig miljö är det trevligt för alla att vistas och verka.

Det är inte bara lätt att röra sig i en tillgänglig byggd miljö utan också lätt att höra och se och byggnadernas bottenlösningar är klara och lätt orienterbara.

Att beakta tillgänglighetsaspekter i byggnadsprojekt leder i allmänhet inte till betydande tilläggskostnader utan förutsätter endast god planering. På lång sikt blir tillgänglighet förmånligare, för välfungerande lokaliteter minskar behovet att göra förändringar, ökar smidigheten hos olika funktioner och försnabbar exempelvis i affärer hur större folkmängder gör uppköp och rör sig från en plats till en annan.

Vid byggandet av höghus är kostnaderna för tillgänglighetslösningar låga i förhållande till nyttan. Enligt vissa utredningar utgör tilläggskostnaderna på grund av tillgänglighetskrav vid byggandet av nya bostadsvåningshus endast 1–2 procent per boendekvadratmeter, bilaga 1. Utgående från rådande byggnadskostnader i Helsingfors rör sig kostnaderna kring 31–64 euro per bostadskvadratmeter (24 % moms) i exempelberäkningar för sexvåningshus.

Många direktiv om den bebyggda miljön som siktar på större tillgänglighet leder också till ökad trygghet såsom direktiv om god belysning, trappor med två räcken och tröskellösa gångleder.

Växlingarna i årstider och väderleksförhållanden innebär utmaningar för upprätthållandet av en tillgänglig fysisk miljö, till exempel snöplogning och sandning på vintern och sandborttagning på våren för gatuunderhållets del.

Att vistas i naturen och att röra på sig ökar välbefinnandet och förbättrar hälsan. Möjligheter till närrekreation är speciellt viktiga för de funktionshindrade som har besvärligt att ta sig till idrottsplatser och friluftsområden som är belägna på längre avstånd. I den byggda tätortsmiljön möjliggör lättåtkomliga och tydligt utmärkta parkområden och andra rekreations- och grönområden dagliga naturupplevelser.

2.2. Funktionshinder

Jämlikhetsproblem uppstår, då en miljö eller tjänst särbehandlar användaren. Utöver strukturer och planering ansluter sig lösningarna också till attityder och servicekultur.

Allmänna funktionshinder utgör avstånd och nivåskillnader, ojämnheter, otillräckligt utrymme, oåtkomlighet, dörrar med mera som är tunga, säkerhetsbrister, omgivning eller tjänst som är svår att få grepp om, kommunikationssvårigheter och allergener. Funktionshinder, bilaga 2.

3. LAGBESTÄMMELSER OM TILLGÄNGLIGHET

Grundlagen förbjuder diskriminering på basen av bland annat hälsotillstånd och handikapp.

Finlands grundlag (6 §)

Alla är lika inför lagen.

Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Såväl grundlagen som diskrimineringslagen förutsätter aktiv verksamhet för att främja likabehandling.

Diskrimineringslagen (5 § och 8 §)

Ingen får diskrimineras på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Myndigheterna ska bedöma hur likabehandling uppnås i deras verksamhet och vidta åtgärder som behövs för att främja likabehandling. De främjande åtgärderna ska vara effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av myndighetens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter.

Kraven på en tillgänglig miljö baseras på tanken om en socialt hållbar utveckling och rätten att kunna förflytta sig på ett jämlikt sätt som omnämns i de allmänna målen i markanvändnings- och bygglagen samt markanvändnings- och byggförordningen. Olika folkgruppers behov borde beaktas i planläggning och byggande.

Markanvändnings- och bygglagen (5 §, 117 § och 167 §)

Målet för områdesplaneringen är att utgående från en interaktiv planering och tillräcklig bedömning av konsekvenserna främja möjligheterna att skapa en trygg, hälsosam, trivsamt och socialt välfungerande livsmiljö och omgivning som tillgodoser behoven hos olika befolkningsgrupper, såsom barn, äldre och handikappade.

Byggnaden skall motsvara sitt ändamål, kunna repareras, underhållas och varieras samt, i den mån byggnadens användning det förutsätter, lämpa sig även för sådana personers bruk vars rörelse- eller funktionsförmåga är begränsad.

Den byggda miljön skall användas i överensstämmelse med bygglovet och hållas i snyggt skick.

En av kommunen förordnad myndighet övervakar för sin del att trafikleder, gator, torg och öppna platser samt parker och ställen utomhus avsedda för vistelse uppfyller kraven på en bra stadsbild samt trivsel. Lederna för gång-, cykel- och mopedtrafik skall hållas fria från hinder och säkra.

Markanvändnings- och byggförordningen (53 §)

Förvaltnings- och servicebyggnader och sådana affärs- och servicelokaler i annan byggnad som med tanke på jämlikheten skall vara tillgängliga för alla samt byggplatserna för dessa byggnader och lokaler skall lämpa sig även för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga.

Bostadshus och utrymmen i anslutning till boende skall med beaktande av det planerade antalet användare och våningstalet och övriga förhållanden uppfylla de krav på tillgänglighet som ställs i fråga om personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga.

Vid utformningen och uppförandet av en byggnad som innehåller arbetslokaler skall med hänsyn till arbetsverksamhetens art sörjas för att även personer som avses i 1 mom. med tanke på jämlikheten har tillräckliga möjligheter att arbeta.

Finlands byggbestämmelsesamling

I Finlands byggbestämmelsesamling ges föreskrifter och anvisningar om tillgänglighetsanpassning i byggande och miljö. Bestämmelserna är förpliktande vid nybyggande och skall iakttas i lämpliga delar vid reparationer och ändringar.

Instruktioner och litteratur gällande tillgänglighet, bilaga 3.

4. TILLGÄNGLIGHET I PLANLÄGGNING OCH BYGGNADSTILLSYN

Att beakta tillgängligheten redan i planläggningsskedet är viktigt för kvaliteten på den byggda miljön. Genom planläggning går att påverka utöver byggnaderna också gatubilden, hur tillgängligheten utformar sig på områden mellan gator, öppna platser, parker och byggnader. Planeringsprinciper att befrämja tillgänglighet, bilaga 4.

Om en bostad byggs på sådant sätt att den lätt går att omändra till att bli tillgänglig, kan ägaren bo kvar i bostaden också på gamla dagar och försäljningen av bostaden underlättas. Efterfrågan på tillgängliga bostäder ökar fortgående. En tillgänglig bostad fungerar också i samband med tillfälliga rörelsehinder.

Byggnadsbeståndet i Sibbo är i genomsnitt ganska nytt. En betydande del är dock från en tidpunkt då tillgänglighetskrav inte gällde byggandet av vanliga bostadsbyggnader. Till exempel först från och med år 1994 skall fyrvåningshus förses med hiss. År 2005 förutsätts i byggnadsbestämmelserna att också trevåningshus skall förses med hiss.

Byggnadsordningen i Sibbo kommun förnyas under åren 2013–2017. Byggnadstillsynens direktiv och målsättningar, bilaga 5.

Beträffande nya rad- och egnahemshus är rekommendationen att i bottenvåningen byggs en så kallad *selviytymiskerros*, vilket innebär hinderfri passage i kök och tambur, minst ett tillgängligt hygienutrymme och ett tillgängligt rum som lämpar sig för övernattnig.

Målsättningen är att nya, offentliga byggnader skulle uppnå fullständig tillgänglighet och våningshus och arbetslokaler partiell tillgänglighet. Små bostadshus bör gå lätt att omändra så att de blir tillgängliga.

På basen av lagar, förordningar och byggbestämmelser bör tillgängligheten förverkligas väl i nybyggen. Byggbestämmelserna skall tillämpas i lämpliga delar vid reparationsarbeten, varför behovsprövning bör ske från fall till fall vad gäller det gamla byggnadsbeståndet. Om tillgänglighetsvillkor beaktas vid reparationsarbeten, kan man undvika eventuella specialarrangemang.

Byggnadstillsynsmyndigheterna övervakar att lagar, förordningar och myndighetsbeslut om byggande fylls. Byggnadstillsynen spelar således en central roll också vad gäller preciseringen av tillgänglighetsdirektiv. I lovbehandlingen säkerställs att infarten till tomterna är hinderfri och att gårdsområden och byggnader fyller bestämmelser och krav gällande tillgänglighet.

Byggnadstillsynen ber utlåtande av handikapprådet och vid behov också av äldrerådet om betydande objekt under lovprocessen. Vid behov ordnar byggnadstillsynen för dem som ger utlåtande ett gemensamt informationsmöte, under vilket det är möjligt att följa med huvudplanerarens presentation av objektet samt ställa frågor till huvudplaneraren i anslutning till ifrågavarande byggnadsprojekt.

5. TILLGÄNGLIGHET OCH SERVICEUTBUD I KOMMUNEN

I Handikappolitiskt program för Sibbo kommun 2013–2016 som godkändes av fullmäktige 9.9.2013 ingår flera åtgärder som ansluter sig till tillgänglighet, bland annat hinderfri service i ämbetsverk och på anstalter.

Tillgänglighet, åtkomlighet och användbarhet beskriver olika användares möjligheter att utnyttja tjänster eller produkter. Tillgänglighet betyder nåbara tjänster, användbar utrustning och klar information. Kundbetjäningstillena bör stöda kommunikationen på så sätt att akustik, kontraster och belysning fungerar väl. Det är viktigt att samtalsförstärkare såsom induktionsslingor och serviceslingor samt andra kommunikationshjälpmedel vid behov också finns att tillgå. För de kommunala fastigheternas del finns induktionsslingor i bland annat Festsalen, Nickby Hjärta, Topeliussalen och Wessmansalen.

God service utgör också skyltar som beaktar tillgänglighetssynvinkeln, till exempel skyltar med symboler, bilder eller lättläst och taktil skrift.

Med rätt bemötande ökar delaktigheten och tillgängligheten för funktionshindrade. Till kommunens verksamhetsenheter skulle det vara bra att skaffa en guide med råd om hur

bemöta personer med funktionsnedsättningar. Broschyrer och webbsidor med information om affärer, restauranger och kommunala samt andra offentliga lokaler bör kompletteras med information om tillgängligheten.

Enligt kommunallagen 29 § ska kommunen informera kommuninvånarna, de som utnyttjar kommunens tjänster, organisationer och andra sammanslutningar om kommunens verksamhet. I kommunikationen ska användas ett klart och begripligt språk och olika invånargrupperns behov ska beaktas. Kommunen ska också informera om hur man kan delta i och påverka beredningen av besluten.

Den information som förmedlas av Sibbo kommun bör vara lättläst och tillgänglig för alla. Blanketter skall göras på ett lättbegripligt sätt. Tillgängligheten hos de elektroniska tjänsterna bör utvecklas så att bland annat textinnehållet på kommunens internetsidor är lätt att förstå och vid behov kan omändras till teckenspråk. Texten bör kompletteras med en lyssnarlänk och bilderna med textalternativ. Textens storlek bör gå att ändra. Beträffande webbsidornas visuella uppbyggnad bör speciell uppmärksamhet fästas vid färger och kontraster. Bokstavstypen (fonten) bör vara lätt att läsa grafiskt sett och texten bör särskiljas tydligt från bakgrunden också på olika sätt med tanke på färgblinda. Webbplatsers användbarhet kan förbättras genom mångsidiga sökfunktioner och tydliga instruktioner

EU-parlamentet godkände 26.10.2016 direktivet om tillgänglighet till offentliga myndigheters webbtjänster (Europaparlamentets och rådet direktiv 2016/2102 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer). Direktivet kommer att göra det lättare för alla medborgare men speciellt för Europas 80 miljoner funktionshindrade att använda offentliga webbplatser och webbtillämpningar. På detta sätt blir alla medborgargrupper inom EU delaktiga i det digitala samhället och nyttan av en digital inre marknad befrämjas. EU-direktivet om tillgänglighet till webbtjänster baseras på standarder, enligt vilka det till exempel bör finnas ersättande text för bilder och webbsidorna bör kunna användas utan tangentmus.

När specialgrupperns behov beaktas vid planeringen av en webbtjänst, förbättras hela tjänstens användbarhet. Instruktioner om webbplatsers tillgänglighet, bilaga 6.

För att förhindra digital utslagenhet bör kommunen alltid erbjuda alternativa kontaktsätt åt personer som inte kan tillgodogöra sig av elektroniska tjänster. Å andra sida bör man dra nytta av de lösningar som digitaliseringen hämtar med sig och möjliggöra bland annat att alla tidsreserveringar och förfrågningar kan ske också per e-post.

Kommunens samarbetskommitté har 8.3.2017 godkänt ett personalpolitiskt jämlikhetsprogram för Sibbo kommun, enligt vilket kommunen befrämjar jämlikheten och förhindrar

diskriminering i all sin verksamhet. Målsättningen är en jämlik, utvecklande och välmående arbetsenhet som uppvisar förmåga till samarbete.

6. VISION OCH MÅLSÄTTNINGAR

Vision

Kommunen erbjuder sina invånare en tillgänglig livsmiljö. Ett tillgängligt Sibbo är en jämställd, tolerant och bra plats att bo på, uträtta ärenden och arbeta. I Sibbo kan verksamheter, områden, tjänster och arbetsplatser nås jämlikt av alla och det är lätt att ta sig fram.

Målsättningar

- I. Ett tillgängligt Sibbo
 - Tillgänglighet och beaktande av tillgänglighetsaspekter utgör en del av kommunens beslutsprocess och ärendeberedning.
 - Vi skapar ett system för uppföljning av tillgänglighetsläget och förslagen till åtgärder i tillgänglighetsprogrammet

- II. En fungerande vardag och möjligheter att delta
 - Vi söker aktivt tillsammans med alla sibbobor förbättringsobjekt och innovativa lösningar
 - Vi skapar genom tillgänglighet möjligheter till en fungerande vardag och socialt umgänge för alla oberoende av ålder och funktionsförmåga

- III. Miljön och byggnaderna är till för människorna
 - Vi drar nytta av användarnas erfarenheter och de nyaste tillgänglighetslösningarna och är aktivt med och utvecklar de sistnämnda vid planeringen av den bebyggda miljön
 - Vi befrämjar i bostadsproduktionen byggandet av bostäder som passar hela livscykeln
 - Vi anser att tillgänglighet utgör en väsentlig del av byggnadskvaliteten
 - Vi befrämjar hållbar utveckling genom att bygga en tillgänglig miljö om passar för alla
 - Vi försöker uppnå tillgänglighet på grundnivå på hela kommunens område och på specialnivå i omgivningarna kring serviceställen och bostadsområden, längs gångleder samt på idrotts- och lekplatser, varvid beaktas varje serviceforms närhet för alla olika användargrupper

IV. Nåbara tjänster och rörelsefrihet

- Vi gör tjänsterna nåbara, lätta att använda och kostnadseffektiva
- Vi gör elektroniska tjänster som lämpar sig för olika användargrupper
- Vi erbjuder alltid alternativa sätt att ta kontakt och använda tjänster med beaktande av användargruppernas specialbehov
- Vi planerar och bygger i samarbete med andra parter tillgängliga terminaler och hållplatser för kollektivtrafiken
- Vi befrämjar tillgängligheten tillsammans med samarbetspartners
- Vi stöder vid behov personer så att de kan röra sig självständigt genom att erbjuda transportservice

7. ÅTGÄRDER ATT ÖKA TILLGÄNGLIGHETEN

I februari–mars 2016 ordnades en tillgänglighetsenkät. I förfrågan bads svararna berätta om platser där det är lätt eller besvärligt att utträta ärenden. Ett speciellt tack erhöll en fastighet i Söderkulla i vilken utöver matbutik finns bland annat bibliotek och tandvårdsmottagning. Där når man många ställen med hiss, det är lätt att ta sig fram och dörröppningarna är breda och tröskellösa.

Många upplevde att de branta gatuavsnitten kring hälsostationerna och matbutikerna är besvärliga. Att röra sig utomhus vintertid förorsakar också problem för en del på grund av snön och bristfällig sandning. Det framfördes också att bilar som olovligt parkeras på trottoarer kan tvinga rörelsehindrade eller personer med rollator eller barnvagn ut på körbanan. På kundserviceställena önskas fler induktionsslingor som underlättar kommunikationen för personer med hörapparat. Härtill önskades bättre skyltning till Seniorcentralen i Nickby.

Åsikterna skilde sig också från varandra. Enligt en person ligger all service på kort avstånd i Söderkulla och det är lätt att ta sig med buss till Östra centrum. Enligt en annan finns det ingen service alls i Söderkulla.

I juni 2016 ordnades tillgänglighetspromenader i Nickby och Söderkulla. I dem deltog, utöver tillgänglighetsarbetsgruppens medlemmar, medlemmar från handikapprådet och äldrerådet. Under promenaderna lade man märke till flera ställen som kräver förbättringsåtgärder, bland annat är trottoarernas kantstenar vid skyddsvägar alltför höga, skyltningen bristfällig och ytterdörrarna till fastigheterna besvärliga att öppna.

För att öka tillgängligheten vidtar kommunen konkreta åtgärder som befrämjar en smidig vardag för alla invånare.

Åtgärder

1. Vi fäster uppmärksamhet på tillgänglighetsfrågor i kommunens verksamhet så att de bildar en naturlig del av planerings- och beslutsprocessen i hela organisationen.
2. För uppdateringen av tillgänglighetsprogrammet och uppföljningen av de åtgärder som ingår i programmet skapar vi följande tillvägagångssätt: Kommunstyrelsen behandlar tillgänglighetsprogrammet vart fjärde år. Om programutkastet bes utlåtande av övriga förtroendeorgan och ledningsgrupperna för avdelningarna. Kommunens ledningsgrupp utser en arbetsgrupp att handha tillgänglighetsärenden. Ledningsgruppen behandlar en gång i året en uppföljningsrapport om vidtagna tillgänglighetsåtgärder efter att ha hört handikapprådet och äldrerådet.
3. Vi kartlägger tillgängligheten hos gång- och lättrafikleder samt busshållplatser och gör förslag till förbättringsåtgärder beträffande stenbeläggning, belysning, asfaltering med mera.
4. Tillgänglighet och kommunens målsättningar beträffande tillgängligheten beaktas vid beredningen av anskaffningar. Till exempel i offertförfrågningar gällande utomhusarbeten fästs uppmärksamhet vid hur väl kantstenarna lämpar sig för såväl rörelsehindrade som synskadade.
5. Vi drar nytta av de servicelösningar som digitaliseringen erbjuder samtidigt som vi utvecklar god praxis för att säkerställa servicen för personer som i begränsad mån eller inte alls använder elektroniska tjänster. Detta gäller speciellt utvecklingen av kommunens informationsverksamhet.
6. Vi tar i bruk en rådgivande guide om hur bemöta funktionshindrade och en guide om tillgängligheten hos olika lokaler.
7. Vi kartlägger tillgängligheten och funktionaliteten i kommunens fastigheter och gör förslag till åtgärder att förbättra tillgängligheten. På kommunens verksamhetsställen utökas antalet skyltar som beaktar tillgänglighetsaspekten. Vi fastställer vilka ställen som skall omfattas av tillgänglighet på specialnivå. Tillgänglighet beaktas också i samband med planeringen av hur man skall orientera sig i kommunens verksamhetslokaler.
8. Vi uppdaterar kommunens grön- och rekreationsområdesstrategi med beaktande av behoven på tillgänglighet och vidtar konkreta åtgärder att utveckla rekreationsområden, idrottsplatser och friluftsrutter.

9. Vi startar ett närmotionsprojekt, i vilket vi kartlägger möjligheterna för invånarna i Nickby och Söderkulla att motionera i näromgivningarna och undersöker möjligheterna till samtransporter för äldre personer till rekreationsområden och idrottsplatser som ligger på avstånd.
10. Vi förhandlar med Forststyrelsen om byggandet av en lättillgänglig promenadrutt i nationalparken Sibbo storskog.
11. Vi samarbetar med andra parter för att öka tillgängligheten beträffande såväl den fysiska miljön som serviceutbudet.

8. SAMMANDRAG

Frågor i anslutning till tillgänglighet och åtkomlighet kommer att få allt större betydelse under de kommande åren, när antalet äldre personer ökar. Enligt gällande lagbestämmelser skall miljön planeras och byggas på sådant sätt att var och en oberoende av ålder, kön, hälsotillstånd samt social, psykisk och fysisk funktionsförmåga kan fungera i den och använda tjänster. Också tjänster skall produceras på ett tillgängligt sätt.

Tillgänglighet skall inte ses som en speciallösning utan som kommunens sätt att agera för att göra det lättare för alla kommunbor att röra sig, delta och verka. En tillgänglig bebyggd miljö och lättåtkomliga tjänster förbättrar var och ens livskvalitet och skapar speciellt för personer med olika former av funktionsnedsättning och äldre personer förutsättningar att leva självständigt.

Det är också samhällsekonomiskt lönsamt att satsa på tillgänglighet. Genom relativt enkla insatser och med små medel kan till exempel information, aktiviteter och fysisk miljö utformas så att alla personer med funktionsnedsättning kan vara delaktiga i samhället. Detta kan göra att invånarna mår bättre, kan utbilda sig och få ett arbete – vilket för sin del också har goda effekter på människornas hälsotillstånd. Ju bättre samhället anpassas så att alla kan ta del av det, desto mindre är behovet av individuella stödinsatser från kommunen och andra myndigheter.

Utöver kommunen och andra myndigheter är också företag och föreningar som erbjuder produkter och tjänster skyldiga enligt lag att göra skäliga anpassningar så att handikappade kan jämlikt med andra utträta ärenden, få utbildning, arbete och tillgång till vanliga produkter och tjänster och likaså kan utträta arbetsuppgifter och avancera i sin arbetskarriär.

Kommunens vision är att erbjuda sina invånare en tillgänglig livsmiljö. Ett tillgängligt Sibbo är en jämställd, tolerant och bra plats att bo på, utträta ärenden och arbeta. I Sibbo kan verksamheter, områden, tjänster och arbetsplatser nås jämlikt av alla och det är lätt att ta sig fram.

För att kunna uppnå de mål och förverkliga de åtgärder som ingår i programmet Ett tillgängligt Sibbo 2017–2020 fäster vi i kommunens verksamhet uppmärksamhet vid tillgänglighetsfrågor så att de bildar en naturlig del av planerings- och beslutsprocessen. Vi skapar också ett uppföljningssystem.

Utredningar om vilka kostnadseffekter tillgänglighetskravet har på byggande

I publikationen *Asuntotuotannon laatumuutokset 1990–2005* bedöms ändringar i bostädernas funktionalitet och deras kostnader (Teknologiska forskningscentralen VTT Ab 2008, specialforskare Terttu Vainio). Vid sidan av andra funktioner undersöks också nyttan och kostnadseffekterna av tillgängligt byggande. Vid byggandet av nya bostadsvåningshus utgör enligt utredningen tilläggskostnaderna på grund av tillgänglighetsbestämmelserna 1–2 procent per boendekvadratmeter. Förmånligheten framhävs, då kostnaderna sätts i förhållande till nyttan. Kostnaderna är också rimliga vid genomförandet av tillgänglighetslösningar som överstiger grundnivån enligt byggbestämmelserna.

I publikationen *Selvitys esteettömyysvaatimusten vaikutuksista asuinkerrostalorakentamiseen* granskas tillgängligheten utgående från byggbestämmelser och bygganvisningar (Helsingfors stad, Stadsplaneringskontoret 2008, publikation 12). Målsättningen är att utveckla tillgängligheten i bostadsbyggnaderna och hela boendemiljön. För kostnadernas del hänvisas till VTT:s utredning *Asuntotuotannon laatumuutokset 1990–2005*.

I utredningen *Esteetön koti pyörätuolipotilaalle* granskas tilläggskostnaderna för småhus som byggs helt tillgängliga inklusive tilläggskostnader för utrustning och olika hjälpanordningar (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2008, Mika Raappanas ingenjörarbete). Enligt utredningen skulle kostnaderna för ett tillgängligt småhus på 116 m² bli 203 803 euro. Tilläggskostnaderna för att uppfylla tillgänglighetskrav skulle uppgå till 30 800 euro. De största kostnadsposterna: automatiserade ytterdörrar och en ramp, sammanlagt 13 000 euro.

Enligt publikationen *Esteetön kerrostalo tehokkaasti ja kestävästi* utgör de kostnader som föranleds av tillgänglighetsbestämmelser ungefär 1–2 procent av byggnadskostnaderna per boendekvadratmeter (Miljöministeriet 2014, Kilpelä Niina, Hätönen Johanna, Palo Arto och Holopainen Tapio, rapport 27). I miljöministeriet pågår som bäst en utredning om tillgängligheten hos den byggda miljön. Målsättningen är att utveckla bestämmelser och praxis.

Kostnaderna för att förbättra tillgängligheten i samband med reparationsbyggen kan bli betydligt större än vid nybyggen och det är inte heller möjligt att göra alla byggnader hinderfria i efterskott. Å andra sidan finns också förmånliga och fungerande lösningar för många byggnaders del. I utredningen *Ikäntyvät asukkaat ja asunnot – vaihteittaiset esteettömyysparannukset lähiökerrostaloissa* bedöms hur typiska 1970-tals bostäder i våningshus i förorter stegvis kan göras tillgängliga (Tampereen teknillinen yliopisto 2015, Tapio Kaasalainens diplomarbete). Samtidigt granskas också hur tillgänglighetsproblem gällande gårdar och gemensamma lokaler kunde lösas. Enligt diplomarbetet är det möjligt

att i ifrågavarande byggnadsbestånd utföra också betydande förbättringar beträffande tillgängligheten med synnerligen små medel.

Utredningen *Esteettömyysmääräysten soveltaminen opiskelija-asuntorakentamisessa* granskar tillgänglighetens inverkan på bostädernas ytbehov. Då man i undantagsfall prutade på tillgänglighetskraven för studiebstäder, minskade badrummens storlek med 0,5 m² och blev ungefär 3,5 m². På motsvarande sätt minskade bostadsrummens yta med i genomsnitt endast 0,4 m² i bostäder som byggdes enligt tillgänglighetsbestämmelser. Målsättningen att förbättra beboligheten och möblerbarheten hos studiebstäderna genom att lindra tillgänglighetsbestämmelserna förverkligades således inte i experimentet, någon betydande inbesparing beträffande ytan uppnåddes inte (Tampereen teknillinen yliopisto 2016, Kalle Tuomolas diplomarbete).

Funktionshinder

Faktorer som förorsakar *allergi* och föroreningar i inandningsluften kan begränsa eller göra det besvärligt för människor som lider av allergi eller sjukdomar i andningsorganen att röra på sig från plats till plats. Allmänna problem är djurallergier, doftämnen, tobak och allergena växter samt gatudamm på trottoarer om våren.

Avstånd blir mer kännpaka då man bär på bördor eller rör sig långsamt. Då gångförbindelserna är långa, stöder möjligheterna att vila sig förmågan att röra sig självständigt. Också på rekreationsområden och konditionsbanor behövs vilomöjligheter.

Kommunikation ansluter sig till hörsel, förståelse och språk. Avsaknaden av induktions-slingor eller andra ljudåtergivningssystem till exempel i auditorier och på kundserviceställen utgör det vanligaste problemet som ansluter sig till hörseln. Genom materialval kan bakgrundslarm och ekon minskas. Tydliga symboler utöver text vid skyltning gör det lättare att röra sig i miljön och förstå information. Detta hjälper speciellt utvecklingsstörda, äldre och personer som talar ett främmande språk.

Komplexitet hör främst samman med användningen av olika apparater och automater eller med informationsinnehållet. Speciellt försvårar det synskadades verksamhet. Att apparater är lätta att använda och ergonomiska, kompletterande tydliga och heltäckande instruktioner finns att tillgå och personlig rådgivning ges betjäna också ovana användare.

Att det är lätt *att orientera sig* berör främst synskadade. Orienteringen underlättas av att tydliga gångleder planeras och att byggnaderna har en klar bottenlösning samt av rätt valda material och färger, tydliga skyltar och ljudsignaler.

Förmågan att hålla *balansen* framträder speciellt i trappor och ramper. Gångleder med ytmaterial som inte är halt, avvärjande av halka samt handräcken och ledstänger gör det lättare att hålla balansen. Dimensioneringen av trappor och entrémattor har en viktig betydelse för balansen.

Nivåskillnader är det allra svåraste problemet för funktionshindrade. Det kan underlättas med jämna, trapplösa och tröskellösa passager såväl inomhus som utomhus samt med hissar och långsluttande ramper.

Utrymmesbehov berör speciellt personer som använder rullstol, rollator och elektriska hjälpmedel samt personer som rör sig med barnvagn. Gångleder, ramper, dörröppningar, utrymmen kring dörröppningar, hissar och wc-utrymmen kan dimensioneras tillräckligt

rymliga. Utrymmesbehovet berör också extremt storväxta personer och dem som rör sig med flera barn.

Trygghet och säkerhet hör bland annat samman med hinder i trappor och på gångvägar, utgrävningar på byggnadsplatser och vart skyddsvägarna leder. Olyckor kan förhindras genom att lokaler och gångleder planeras noggrant, belysningen är tillräcklig och potentiella farliga platser utmärks och ingärdas.

Nåbarhet berör såväl barn och korta personer som rullstolsbundna. Det är till exempel lättare att självständigt använda tryckknappar och automater som placerats på lämplig höjd, klädkrokar av olika höjd samt betjäningsskåp som har dimensionerats för både stå- och sitt höjd. I hissar får inte nödknapp och telefonnummerupplysningar placeras alltför högt.

Kraftlöshet märks vid öppnandet av tunga dörrar. Det hör ofta samman med hög ålder eller sjukdom. Automatiska dörrar, lätta beslag och dörröppningsanordningar kan göra det lättare att öppna dörrar.

Instruktioner och litteratur gällande tillgänglighet

- Esteettömyys kaavoituksessa, Miljöministeriet, Leena Silfverberg 2006
- Esteettömyysopas – miksi, mitä, miten, Kirsti Pesola, Invalidförbundet 2009
- Tillgänglighetsinformation, Tillgänglighetscenter ESKE, www.esteeton.fi
- Tillgänglighetsinformation, Invalidförbundet rf,
- www.invalidiliitto.fi/portal/sv/om_funktionshinderna
- Esteettömät liikuntatilat, publikation 63, Undervisningsministeriet 1997
- Esteettömät sisälliikuntatilat, publikation 106, Niina Kilpelä, Undervisnings- och kulturministeriet 2013
- Esteeton asuinrakennus, Maija Könkkölä 2003
- Esteeton asuminen, Maija Könkkölä 2003
- Esteeton luontoliikunta, publikation 93, Irma Verhe, Marko Ruti och Suomen Invalidien Urheiluliitto ry, Undervisningsministeriet 2007
- Esteeton perhepuisto ja liikuntapolku, publikation 85, Pirjo Tujula, Markus Kaski och Ilkka Jokinen, Undervisningsministeriet 2003
- Esteeton rakennus ja ympäristö, planeringsguide, Irja Hansio, Rakennustietosäätiö 2011
- Planeringsdirektiv för wc, Arbetshälsoinstitutet (finska)
- Outdoor environment, mobility decline and quality of life among older people, avhandling, Merja Rantakokko 2011
- PKS-kortit, pääkaupunkiseudun rakennusvalvontojen yhtenäiset käytännöt -ohjeet,
- <http://www.pksrava.fi>
- Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus, guide, Anna Ruskovaara, Invalidförbundet rf 2009
- RT-kortisto, Rakennustietosäätiö ja Rakennustieto Oy, www.rakennustieto.fi/rt
- Byggnadsordning, Sibbo kommun 2007
- Handikappolitiskt program för Sibbo kommun 2013–2016
- Sujuvampi arki ikääntyville; yhdyskuntien suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito väestön ikääntyessä, Anna-Mari Ruonakoski, Kommunförbundet 2004 (pdf 2014)
- SuRaKu, Esteettömien julkisten alueiden suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon ohjeistaminen, Helsingfors stad, Byggnadskontoret 2008
- Planeringsguide för bostäder och boendemiljöer för gravt handikappade personer, Liisa och Markku Sievänen, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet 2014

Planeringsprinciper att befrämja tillgänglighet

MÅLSÄTTNINGAR INOM GENERALPLANERING

Bostadsområden, service, arbetsplatser och centra

- Funktionernas inbördesförhållande; avstånd
- Terrängmässigt val

Dämpad trafikillväxt

- Dagliga tjänster skall placeras tätt tillsammans
- Kollektivtrafiken skall vara lätt nåbar
- Täta och enhetliga bysamhällen

Förutsättningar för kollektivtrafik

- Lätt nåbar; bostadsområden, arbetsplatser, skolor
- Naturliga kollektivtrafikförbindelser

Motorleder

- Enskilda plankorsningar och enhetliga lättrafikförbindelser genom dem
- Under- och överfarter för lättrafiken bör beaktas längs huvudleder

Huvudleder

- Bostadsområden och serviceenheter bör placeras så att körbanor inte korsar lättrafikleder på samma nivå
- Möjligheter skapas för huvudleder i lättforcerad terräng speciellt sida vid sida med huvudstråk för lättrafiken

Lättrafikleder

- Lättforcerad terräng
- En effektiv samhällsstruktur funktionellt sett
- De hinder som större leder innebär bör avlägsnas genom planskilda korsningar
- Huvudleder bör placeras så att de möjliggör tillgänglighet och enhetliga lättrafikrutter

Rekreationsområden

- Förbindelserna mellan större helheter och områden bör bevaras
- Vid planeringen av friluftsleder bör man beakta också ett hinderfritt utbud och planera flera ruttalternativ av olika längd och svårighetsgrad

Naturobjekt

- Enhetliga områden
- Ekologiska förbindelser mellan områdena
- En hinderfri rutt till besöksmål

MÅLSÄTTNINGAR INOM DETALJPLANERING OCH I BYGGNADSANVISNINGAR

Serviceställen

- Läge nära offentliga trafikförbindelser
- Goda förbindelser mellan olika serviceställen och bostads- och arbetsplatsområden
- Enhetliga, trygga lättrafikrutter till serviceställen
- Målsättning för lättrafikruttens längd lutning högst 5 %, släntlutning högst 2 %

Bostadsbyggnader

- Stadigvarande bosättning på fastighet endast om det är möjligt att bygga fram till en körbana som uppfyller kraven för trafikleder som trafikeras långsamt
- Möjligheter att bygga hiss i hiss fria hus befrämjas
- På gårdsplanen bör finnas ett område för hinderfri vistelse och hinderfri passage från bostaden till parkeringsplatsen
- Möjlighet bör beredas för att iordningställa ett utrymme för elektriska rullstolar/ sparkstötningar med hjul samt laddningspunkt nära ytterdörren under ett skyddstak eller på motsvarande lättillgänglig plats.
- Man bör undvika att placera bilplatserna på sådant sätt att motorfordonen tvingas backa ut från gården till körbanan över en lättrafikled

Ingångarna till byggnader

- En klar orienterbarhet och gångrutter samt tillräcklig belysning på tomten
- En hinderfri ingång, hiss eller ramp invid trappor; ledstänger på vardera sidan om trappan och rampen
- Rampens bredd minst 0,9 m; längd lutning högst 5 %

- Långa ramper skall ha en trappavsats med 6,0 meters mellanrum och i vardera ändan en trappavsats
- Dörrarna bör öppnas åt sådant håll att de inte vänder sig ut mot den hinderfria gångrutten

Hållplatser, placering

- Hållplatser nära serviceställen och bostäder
- Hållplatserna är lätta att nå invid lättrafikleder
- Skyddsvägarna i närheten av hållplatserna bör tydligt urskiljas och vara lätta att få syn på

Uppsamlingsgator

- Gatans läge i lättforcerad terräng, längd lutning högst 5 %
- Terrängens höjdlägen bör beaktas vid planeringen av korsning mellan körbana och lättrafikled (eventuella planskilda lösningar)
- Tillräcklig dimensionering för att skilja åt funktionerna

Tomtgator

- Fastighetens anslutning till gatan bör helst vara jämn, längd lutning högst 5 %
- Placering i lättforcerad terräng; längd lutning högst 8 %
- Tomt- och gatuanslutningar bör beaktas

Lättrafikrutter, cykelvägar

- Lätta trafikleder bör ha en oavbruten dragning; ett tryggt, täckande nätverk bör byggas från bostadsområden till skolor, hållplatser och servicecentra
- En kombinerad gång- och cykelbana bör vara minst 3,5 m bred
- En åtskiljande fil mellan dem som promenerar och cyklar (i mån av möjlighet)
- I omedelbar närhet av servicebostäder bör en rutt för rollatorpromenader reserveras i högklassig miljö

Gånggator och skvärer

- Gångleders bredd minst 2,3 m så att maskinell renhållning fungerar
- Den fria gångledens bredd minst 1,5 m så att rullstolsbundna med assistent eller ledarhund ryms att ta sig fram; där två rullstolar/barnvagnar möts bör bredden vara 1,8 m
- Längd lutning högst 5 %, släntlutning högst 2 %

Underfarter

- Tillräckligt utrymme på vardera sidan om gatan så att lutningen på ramperna från underfarten är tillräckligt långsluttande – helst högst 5 %
- Belysningen bör vara jämn utan döda vinklar

Parkeringsplatser för funktionshindrade

- Placering i närheten av hinderfria dörrar eller hissar som leder till serviceställe, bredd 3,6 m och djup 5,0 m
- Dimensionering: 2 parkeringsplatser för funktionshindrade för varje påbörjade 50 bilplatser och en tilläggsplats för påföljande 50 bilplatser
- Utrymmesreservering för transporthjälpredskap i närheten av hinderfri ingång (rollatorer, hjulförsedda sparkstöttingar, elektriska rullstolar, trehjulingar osv.)

Parkgångar och rastplatser

- Gångledernas totala bredd minst 2,3 m så att maskinell renhållning fungerar
- Den fria gångledens bredd minst 1,5 m
- Rekommenderat avstånd mellan rastplatser 50 m - 250 m
- Målsättning för längd lutning högst 5 %
- Vändutrymme för rullstol 1,5 x 1,5 m
- På sittbänkar armstöd, varierande sitthöjd på bänkar i grupper (t ex många personer som använder rollator kan utan hjälp stiga upp endast från ett högre sittläge)
- Bänkar också på platser som är skyddade från sommarsolen
- Skräpkorgar skall placerats på lättåtkomliga ställen

Belysning på offentlig plats

- Viktigt med jämn och rätt inriktad belysning; ljuspunkter bör placeras tillräckligt tätt
- Vid val av belysningsarmatur bör beaktas möjligheten att hindra bländande sken

Vinterunderhåll

- Tillräckligt med utrymme för lagring av snö reserveras på parkeringsplatser, torg och andra offentliga utomhusområden
- I samband med plogning bör man försäkra sig om att anslutningarna för lättrafikleder hålls öppna och sandas

Byggnadstillsynens direktiv och målsättningar

Byggnadstillsynsmyndigheten i Sibbo följer följande direktiv: byggbestämmelserna F1 (Hinderfri byggnad, föreskrifter och anvisningar), F2 (Säkerhet vid användning av byggnad, föreskrifter och anvisningar) och G1 (Bostadsplanering, föreskrifter och anvisningar) samt anvisningar om planerings- och dimensioneringsgrunder RT 09–10884 (Hinderfri vistelse- och funktionsmiljö).

Tillgänglighet i grundreparations- och grundförbättringsobjekt

Granskningen av tillgängligheten hos grundreparations- och grundförbättringsobjekt sker mer fall från fall än vad gäller nybyggnader och beror av byggnadens skick och skyddsgrad. Utöver skyddsaspekten försöker man beakta användarvänligheten, då hissar grundrepareras eller byggs i gamla fastigheter. Beträffande grundreparationsobjekt bör man sträva att konsekvent följa tillgänglighetskriterier såväl utomhus som inomhus.

Tillgänglighet i nya egnahemshus och radhus (rekommendation)

Gångförbindelsen på marknivå från småhustomtens eller byggnadsplatsens gräns samt från bilplatsen till bostaden och ingången skall vid behov anpassas också för funktionshindrade (till exempel en reservering för ramp), om det med beaktande av terrängform och höjdskillnader är möjligt. Dörrarna till lägenheternas huvudingångar bör vara minst 1 000 mm breda.

Beträffande nya rad- och egnahemshus är rekommendationen att i bottenvåningen skall byggas en så kallad *selviytymiskerros*, vilket innebär hinderfri passage i kök och tambur, minst ett tillgängligt hygienutrymme och ett tillgängligt rum som lämpar sig för övernattnig. Vändutrymmet för rullstol bör ha en diameter på 1 300 mm, i wc- och tvättutrymmen är rekommendationen dock 1 500 mm med tanke på att den rullstolsbundna kan behöva assistens. Bastudörren tillåts vara 700 mm bred. En reservering för ramp vid ingången skall ingå i huvudritningarna. Också i bostadsrum och hygienutrymmen i andra våningen skall dörröppningens fria bredd vara minst 800 mm.

Tillgänglighet i nya våningshus (krav)

Gångförbindelsen från våningshustomtens eller byggnadsplatsens gräns samt bilplatsen till ingången samt ingången skall anpassas till också funktionshindrade (till exempel en ramp vid behov). Dörrarna till lägenheterna skall vara minst 1 000 mm breda. Om bostäderna i ett våningshus har balkong eller terrass, bör passagen vara hinderfri. Om bägge finns, räcker det

att den ena är tillgänglig. Nivåskillnader kan vid behov avhjälpas med till exempel lösa ramper eller genom att höja balkonggolvet med golvgaller.

Tillgänglighetsarbetsgruppen understryker, att endast om passagen till såväl terrass som balkong är fri, kan de fungera som räddningsrutter till exempel då någon tillfälligt rör sig med hjälpredskap.

I nya hissförsedda våningshus skall bostäderna byggas på så sätt att passagen i kök och tambur anpassas för rullstolsbundna, hygienutrymmena är tillgängliga, diametern för vändutrymmet uppgår till 1 500 mm. Gemensamma utrymmen skall vara tillgängliga. I gemensamma bastur skall man helst se till att bastuugnen befinner sig på en sådan höjd, att det går att kasta bad också från rullstol eller rollator, dörrbredd minst 900 mm. I nya våningshus utan hiss rekommenderas att hygienutrymmena förverkligas på samma sätt som i hissförsedda. Trappor, ramper, avsatser, räcken och ledstänger enligt byggbestämmelse F2.

Affärs-, förvaltnings- och servicebyggnader

Av bilplatserna bör två av de femtio första vara sådana som är anpassade för funktionshindrade och därefter en för varje ny serie av femtio parkeringsplatser. Dessa platser bör med tanke på att man skall ta sig in i byggnaden placeras så nära en hinderfri ingång som möjligt och de bör utmärkas med den internationella ISA-symbolen för tillgänglighet (International Symbol of Access).

En hinderfri gångförbindelse bör ordnas från tomtgränsen samt från bilplatserna till byggnaden och lokalerna. För rullstolsbundna och personer med rollator skall ingångar och vindfång, dörrar och dörröppningar i korridorer samt dörrar till hygienutrymmen för funktionshindrade ha en fri bredd på minst 850 mm. Dörrar som leder från passager till förvaltnings- service-, affärs- och arbetslokaler bör ha en fri bredd på minst 800 mm. Trösklar får vara högst 20 mm höga. I kontorshus med flera våningar bör en tillgängligt dimensionerad toalett ordnas på varje våning.

Utskänkningsställen och hotell

Utskänkningsställen bör ordna obehindrat tillträde och en toalett som anpassats för funktionshindrade, då antalet kundplatser utgör 25 eller flera. I kommunens centrum bör man sträva till att ordna obehindrat tillträde också till mindre utskänkningsställen. På detta sätt förverkligas specialnivån för centrum.

Offentliga wc-utrymmen

De offentliga wc-utrymmena i centrum bör betjäna de personer som uträttar ärenden på kommunens verksamhetsställen och till exempel dem som besöker mindre utskänkingsställen.

Webbplatsers tillgänglighet

Kommunerna borde tillhandahålla information och tjänster via webben till så många kommuninvånare som möjligt oavsett ålder, social status eller fysiska egenskaper. Målet att webbtjänsterna är tillgängliga och lätta att använda bör utgöra en del av webbtjänsternas utvecklingsprocess – allt från utformningen av sidorna till testningsskedet och säkerställandet att den producerade tjänsten är tillgänglig.

Att främja tillgängligheten betjänar alla som använder informations- och kommunikationstekniska produkter eller tjänster. En webbtjänst är tillgänglig, då den kan användas också av syn- och hörselskadade. En tillgänglig webbsida går lätt att anpassas till olika sinnen och hjälpmedel. Strukturen är klar och lätt att navigera. Språket är entydigt och koncist.

Användbarhet, nåbarhet och tillgänglighet bildar en viktig del av webbplatsens helhet. Språkversioner, tydliga länkar, ett tydligt språk och att webbsidan fungerar pålitligt dygnet runt förbättrar tillgängligheten. Webbplatsens användbarhet kan också förbättras genom mångsidiga sökfunktioner, snabba nedladdningstider, tydliga instruktioner och lättanvändbara formulär.

Färgerna och textstorleken på webbsidan och namn på länkar bör väljas så att alla besökare kan tyda innehållet på sidan. Idealet är att läsaren själv vid behov kan ändra textstorlek och färger på skärmen. Tabeller borde undvikas i layouten, eftersom textläsare och skärmläsarprogram inte alltid klarar av att hålla ordning på spalter och enskilda rader. Webbsidorna bör också fungera med läsare av olika typ och ålder och på skärmar av olika storlek.

Beaktandet av *synskadade* förutsätter att det på webbplatsen finns möjlighet till ändringar av fontstorlek och att fontstorleken kan ändras också via webbläsarens inställningar. Hårtill bör fonttypen vara så enkel som möjligt, till exempel Arial i stället för Times New Roman. Kontrasten mellan text och bakgrund bör vara stor. Det bästa alternativet är svart text mot ljus bakgrund. Bilderna borde kompletteras med textalternativ. Det skulle också vara bra med en uppläst version av webbsidan.

Webbplatsens kod borde beakta de krav som textläsare och skärmläsningssystem ställer så att det till exempel i en punktskriftsversion går att hoppa över de visuella delarna på skärmen. Ett beaktansvärt alternativ är också en textversion där all överflödlig grafik och alla layoutfiler har lämnats bort. Detta underlättar också informationssökning med långsammare nätförbindelser.

Hörselskador och hörselsvårigheter kan beaktas till exempel genom information på teckenspråk. Det bör finnas textalternativ för video, multimedia och ljud så att innehållet kan förmedlas också på annat sätt än via hörseln.

För att beakta personer med *rörelsehinder eller motoriska svårigheter* ska webbplatsen kunna användas utan mus. Det är bra om webbtjänstens funktioner kan användas med hjälp av tangentbordet.

En klarspråksversion av webbsidan eller den del som är viktigast underlättar läsandet. Detta betjänar speciellt personer med *lässvårigheter, svag gestaltningsförmåga eller kognitiva svårigheter*. Betydelsen av en tydlig text framhävs på nätet, när informationen snabbt ögnas igenom på skärmen. En text med tydlig struktur, visuella element, accentueringar, listor och så vidare gör det lättare att gestalta innehållet. Läsningen kan underlättas, om man undviker byråkratiska termer och använder tydliga formuleringar. Det är bra om det finns en uppläst version av webbplatsen.

Källa:

Anvisning för kommunernas webbkommunikation, Kommunförbundet 2010